

Література

1. Андрусишин Б.І Освітнє право України: деякі дискусійні проблеми / Б.І. Андрусишин // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія № 18. Економіка і право : зб. наукових праць. – Випуск 12. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. – С. 3-18.
2. Давидова Н.О. Місце освітнього права в правовій системі України / Н.О. Давидова // Проблеми та перспективи управління сучасною столичною школою : зб. наук. статей за матеріалами регіональної наук-практ. конф. – К., 2014. – С. 22-27.
3. Романенко К.М. Конституційне право громадянина на освіту в Україні: стан і тенденції розвитку : автореф. дис. ... канд. юр. наук : спец. 12.00.02 «Конституційне право» / К. М. Романенко. – Харків, 2008. – 20 с.
4. Суханов Е.А. О концепции кодекса об образовании и самостоятельного «образовательного права» // Юридическое образование и наука. – 2001. – № 3. – С. 3-9.
5. Сырых М. В. Введение в теорию образовательного права / М. В. Сырых. – М. : Готика, 2002. – 340 с.
6. Тоффлер Е. Третья хвиля / Е. Тоффлер ; пер. з англ. ; за ред. В. Шовкуна. – К. : Всесвіт, 2000. – 475 с.
7. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

Саксонов Владислав Борисович
доцент кафедри цивільно-правових
дисциплін юридичного факультету
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ПОЛОЖЕНЬ НАЦІОНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ДО ДОГОВІРНИХ ВІДНОСИН СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ ТА НЕГОСПОДАРЮЮЧИХ СУБ'ЄКТІВ – ЮРИДИЧНИХ ОСІБ У СФЕРІ ВІДЧУЖЕННЯ МАЙНА

Відповідно до норм, закріплених у ст. 4 Господарського кодексу України «Розмежування відносин у сфері господарювання з іншими видами відносин», «не є предметом регулювання цього Кодексу: майнові та особисті немайнові відносини, що регулюються Цивільним кодексом України».

Згідно з положеннями, викладеними у ч. 2 ст. 9 Цивільного кодексу України, «законом можуть бути передбачені особливості регулювання майнових відносин у сфері господарювання».

У ч. 1 ст. 175 ГК України «Майново-господарські зобов'язання» зазначено, що «майново-господарськими визнаються цивільно-правові зобов'язання, що виникають між учасниками господарських відносин при здійсненні господарської діяльності, в силу яких зобов'язана сторона повинна вчинити певну господарську дію на користь другої сторони або утриматися

від певної дії, а управнена сторона має право вимагати від зобов'язаної сторони виконання її обов'язку. Майнові зобов'язання, які виникають між учасниками господарських відносин, регулюються Цивільним кодексом України з урахуванням особливостей, передбачених цим Кодексом».

Отже, цивільні майнові зобов'язання регулюються ЦК України, а господарські – ЦК з урахуванням особливостей, передбачених ГК України.

Крім того, у ч. 2 ст. 175 ГК України вказано: «Суб'єктами майново-господарських зобов'язань можуть бути суб'єкти господарювання, зазначені у статті 55 цього Кодексу, негосподарюючі суб'єкти – юридичні особи, а також органи державної влади, органи місцевого самоврядування, наділені господарською компетенцією. Якщо майново-господарське зобов'язання виникає між суб'єктами господарювання або між суб'єктами господарювання і негосподарюючими суб'єктами – юридичними особами, зобов'язаною та управненою сторонами зобов'язання є відповідно боржник і кредитор».

Таким чином, майново-господарські зобов'язання суб'єктів господарської діяльності та негосподарюючих суб'єктів – юридичних осіб також регулюються ЦК з урахуванням особливостей, передбачених ГК України.

Проте у ч. 6 ст. 255 ГК України вказується, що «реалізація суб'єктами господарювання товарів негосподарюючим суб'єктам здійснюється за правилами про договори купівлі-продажу. До відносин поставки, не врегульованих цим Кодексом, застосовуються відповідні положення Цивільного кодексу України про договір купівлі-продажу».

З наведеного випливає висновок, що до відносин, наприклад, поставки товарів (продукції) суб'єктів господарювання негосподарюючим суб'єктам – юридичним особам не застосовуються норми ГК, а тільки норми ЦК України.

Урахування зазначеного факту є досить важливим при укладенні та виконанні цих договорів, що регулюються тільки цивільним законодавством, оскільки аналогічні положення ЦК та ГК України мають суттєві відмінності. Зокрема, Цивільний і Господарський кодекси встановлюють різні вимоги до форми та змісту договорів (особливо істотних умов) [4], дійсності цих договорів [5], забезпечення виконання зобов'язань за цими договорами [6] та інших важливих питань.

Так, залежно від того, яким кодексом (цивільним чи господарським) регулюються певні договірні відносини, розмір майнової відповідальності сторін договору може суттєво відрізнитися (навіть у кратному розмірі), якщо сторони в договорі безпосередньо не визначили інші умови.

Наприклад, у ЦК України термін «неустойка» вживається як узагальнююче (родове) поняття стосовно штрафу і пені та позиціонується як забезпечувальний інститут. За правилами ЦК штраф обчислюється у відсотках від суми невиконаного або неналежно виконаного зобов'язання (ч. 2 ст. 549), пеня – у відсотках від суми несвоєчасно виконаного грошового зобов'язання за кожен день прострочення виконання (ч. 3 ст. 549).

Критерієм визначення неустойки за ГК України можна вважати метод

обчислення. Так, відповідно ч. 4 ст. 231 ГК України у разі, якщо розмір штрафних санкцій (неустойки) законом не визначено, санкції застосовуються в розмірі, передбаченому договором, за правилами, передбаченими в Господарському кодексі. При цьому розмір санкцій може бути встановлено: у відсотковому відношенні до суми порушеного зобов'язання незалежно від строку прострочення; у відсотковому відношенні до суми порушеного зобов'язання залежно від строку; в твердій сумі; в кратному розмірі до вартості товарів (продукції).

Поряд із вказаним і співвідношення неустойки та відшкодування збитків у ЦК і ГК України визначено по-різному. Так, у ч. 1 ст. 232 ГК України вказано: «якщо за невиконання або неналежне виконання зобов'язання встановлено штрафні санкції, то збитки відшкодовуються в частині, не покритій цими санкціями» (залікова неустойка). У ч. 2 ст. 552 ЦК України зазначено, що «сплата (передання) неустойки не позбавляє кредитора права на відшкодування збитків, завданих невиконанням або неналежним виконанням зобов'язання» (тобто закріплено штрафний характер неустойки).

Тому, навіть ще на етапі визначення умов договорів у сфері відчуження майна та підготовки до їх укладення, сторони повинні зважати на вказані факти й враховувати відповідні можливі наслідки.

Література

1. Цивільний кодекс України, прийнятий 16 січня 2003 р. № 435-IV) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.
2. Господарський кодекс України, прийнятий 16 січня 2003 р. № 436-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.
3. Господарське право (загальна частина) : навчальний посібник / О.М. Обушенко, К.І. Чижмарь, Д.В. Журавльов, А.В. Коваленко, В.Б. Саксонов, Л.В. Межевська, Н.М. Обушенко, Л.Ю. Манукова. (Рекомендовано МОН України як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів, лист № 1/11-18547 від 29.11.2013). – Київ : Хай-Тек Прес, 2014. – 352 с.
4. Саксонов В.Б. Договір поставки у господарському та цивільному законодавстві України // Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ. – 2011. – № 1. – С. 129-137.
5. Саксонов В.Б. Строк як істотна умова господарських договорів // Науково-практичний семінар «Роль приватного права України в умовах євроінтеграції» (листопад 2016 р.). – Дніпро, ДДУВС, 2016.
6. Саксонов В.Б. Особливості неустойки в цивільному та господарському кодексах України // Тенденції розвитку приватно-правових відносин у сучасних умовах : матеріали «круглого столу» (18 квітня 2014). – Д. : ДДУВС, 2014.